

En mangelfull historie

SALONGEN MENER: Kritisk tenkning er ingen kvinnefri sone, slik innføringsfagene i filosofihistorie ved norske universiteter gir inntrykk av. Med en ny oversettelsesserie vil Salongen bidra til å nyansere historien om filosofiens pionerer.

I den nye spalten "Salongen mener" skriver redaksjonen om dagsaktuelle problemstillinger innen filosofi- og idéhistoriefagene, og legger frem sine redaksjonelle satsninger. Denne teksten er skrevet av Hilde Vinje, redaktør for Salongen og doktorgradsstipendiat i filosofi ved UiO.

I et fag som bygger på argumentasjon, resonnement og kritisk tenkning, kan man lett spørre seg hvorfor en tenkers kjønn skal være av interesse. Filosofifaget, som i tusener av år har strebet etter å være rent og universelt, skal nettopp heve seg over det tilfeldige og helt personlige. Hvorfor skulle det spille noen rolle hvorvidt [den filosofiske kanon](#) ble forfattet av menn eller kvinner?

Ideelt sett skulle vi kunne ignorere spørsmål om kjønn og forfatterskap, fordi de ville bomme på hva som er vesentlig for filosofien. Samtidig er det ikke til å komme unna at den tradisjonelle filosofihistorien domineres av én gruppe, nemlig mannlige forfattere.

Absolutt skjevhet

Et konkret tilfelle som illustrerer dominansen, er pensumlistene i filosofihistorie ved norske universiteter. I samtlige innføringsemner som undervises i filosofihistorie på laveregradsnivå, finnes det ikke kvinnelige filosofer på pensumlistene. Det som for nye studenter presenteres som høyden av Vestens filosofihistorie, er tekster som utelukkende er skrevet av menn.

Dette gjelder undervisningen ved alle norske universiteter som tilbyr års- eller bachelorstudier i filosofi: Universitetet i Oslo, Universitetet i Bergen, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, Universitetet i Tromsø og Universitetet i Agder.¹

Hva forteller det oss om filosofifaget at det kun er mannlige tenkere som tildeles en plass i undervisningen?

Filosofihistorikerens oppgave

I bunn og grunn er det et spørsmål om hvordan vi burde forvalte filosofihistorien. For mens undervisningen gir inntrykk av at kun mannlige tenkere som har stått for filosofifagets utvikling, er ikke dette realitetene.

Å bedrive filosofihistorie handler ikke kun om å overlevere videre de store filosofiske verkene som man i sin tid ble introdusert for. Det handler også om å forstå premissene verkene overleveres på,

og forholde seg kritisk til disse. Dersom det er premisser i spill som fremmer enkelte forfattere og ekskluderer andre uten at dette er knyttet til tekstenes filosofiske innhold, er én av oppgavene som tilfaller filosofihistorikeren å gjennomskue premissene som ikke gagnar fagets interesser – uavhengig om slik diskriminering skjer mer eller mindre bevisst.

Det eksisterende kjønnsgapet går på bekostning av fagets integritet, og filosofiens tildelte rolle som sannhetssøkende. For hvordan kan en filosofihistorie som utelukkende favner om mannlige tenkere og overser nyvinningene gitt av kvinnelige filosofer, kalles nøytral eller objektiv?

Fraværende fokus

I Norge finnes det flere drevne formidlere av feministisk filosofi og kjønnsstenkning som har satt den tradisjonelle filosofihistorien i et kritisk lys. Inga Bostad, Tove Pettersen, Vigdis Songe-Møller og Else Wiestad er noen av våre norske filosofer som i en årrekke har satt kjønnsproblematikk på dagsordenen, i tillegg til deres bidrag innen andre grener av filosofien.

Deres innsats er både prisverdig og ønsket. Likevel trenger filosofifaget et [fokus på kjønn](#) som strekker seg ut over disiplinene [feministisk filosofi](#) og kjønnssteori. I Norge virker det kritiske blikket på filosofihistorien å være konsentrert i nettopp disse to disiplinene. I resten av det norske fagmiljøet ser det ut til å være liten bevissthet rundt den tradisjonelle filosofihistoriens skjeve fremstilling, noe Bostad og Pettersen senest [poengterte i Norsk Filosofisk Tidsskrift 1/2016](#).

Dersom kritikk av kjønnsbalansen i filosofifaget skal ende opp som et eget felt reservert spesialister innen feministisk filosofi, faller det på sin egen urimelighet. Filosofihistorien vil ikke endre seg mot det mer nyanserte så lenge kritikken kommer fra sidelinjen.

Ny satsning

Som en reaksjon på den skjeve fremstillingen av filosofihistorien vil Salongen dette året publisere oversettelser av en rekke tenkere som har gitt betydelige bidrag til faget, uten at dette har gitt dem en plass på filosofihistoriens stjernehimmel.

Serien vil presentere filosofiske ideer av Aspasia fra Milet (c. 470-400 f.Kr.), pythagoreeren Periktione II (c. 3./2. århundre f.Kr.), Hildegard von Bingen (1098-1179), den britiske rasjonalisten Anne Conway (1631-1679), den franske naturfilosofen Émilie du Châtelet (1706-1749), og den tyske psykoanalytiker og filosofen Lou Andreas-Salomé (1861-1937) – for å nevne noen.

Forfatterne som oversettes er alle kvinner. Det betyr ikke at de er valgt ut på grunn av sitt kjønn. De er valgt ut fordi filosofihistorien ikke har skjøttet arven etter dem bedre, og for å understreke at kritisk tenkning aldri har vært en kvinnefri sone.

Med dette vil Salongen sette fokus på et allerede kjent problem i filosofifaget og bidra til en mer

nyansert fremstilling av den tradisjonelle filosofihistorien – ikke så mye av hensyn til de neglisjerte filosofene, men først og fremst av hensyn til faget selv. For det største tapet lider ikke tenkerne som utelates av historien, men den ensformige filosofihistorien som står igjen.

MER DEBATT: [Norsk filosofi - en liten runde til](#) • [Om humanistisk forskningsfinansiering](#)

Noter

¹ Universitetet i Oslo: [FIL1005 Innføring i filosofihistorie frem til 1800](#); Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet: [FI1401 Filosofihistorie I](#), [FI1402 Filosofihistorie II](#); Universitetet i Tromsø: [Filosofihistorie I](#), [Filosofihistorie II](#); Universitetet i Agder: [FIL103 1 Antikkens filosofi](#). Ved Nord Universitet, Universitetet i Stavanger og Norges miljø- og biovitenskapelig universitet tilbys det ikke års- eller bachelorstudium i filosofi.